

Sa Sella

n°42 Novembre Dicembre 250'

DESIMPER

PRODUCTES DE NETEJA

CATALINA REINES I ALTRES C.B.

CAMI VELL D'INCA, 2

07310 CAMPANET

☎ 51 61 08 - 51 69 89

Editorial

Equip de Redacció (ordre alfabètic):

**Joana Ferragut Fiol
Joan Florit Horrach
Joan Florit Salas
Guillem Mut Llabrés**

Col.laboradors (ordre alfabètic):

**Miquel Amorós Montserrat
Barramot
Maria Florit Amengual
Antònia Florit Salas
Margalida Llabrés Fiol
Jordi Llabrés Sans
Tomeu Morro Oliver
Sebastià Siquier i Ramis
Maria Vich Cirer
Guillem Zuazaga Llabrés**

Nota de la Redacció:

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels propis autors.

**Revista Sa Sella
C/ Antoni Maura, 5
CP 07140 Sencelles Mallorca**

Foto de Portada: disseny de Maria Verdera i foto de Miquel Fiol.

Dipòsit legal: PM 400-89

Edita: Centre Cultural de Sencelles (1974) des de 1983.

**Imprimeix: Tirrena SA
Carrer Juan Gris
Tel. 555212 Manacor**

Ja Arriba Nadal

Ara que ve Nadal, voldria contar-vos una sèrie de coses precisament molt relacionades amb aquestes festes.

El Nadal com a festa religiosa i com a festa en general és una amalgama de tradicions que venen de sis o set cultures diferents. El sopar del dissabte de Nadal, les nades (villancicos), l'arbre... s'originaren en diverses cultures i s'integraren en el 25 de desembre data no gaire segura de la naixença de Crist.

L'idea de festejar el Nadal el 25 de desembre fou suggerida a començament del segle IV perquè els Pares de l'Església volien ensombrir les festes que per aquestes dates oferien les religions rivals que amenaçaven el cristianisme.

És important assenyalar que en els dos segles que seguiren al naixement de Crist, ningú sabia a on s'havia produït, i a pocs les importava. Els aniversaris no tenien cap importància; el que comptava eren les defuncions.

L'Església assenyalava que era pecaminós celebrar el naixement de Crist "com si fos un faraó".

Malgrat tot, hi va haver teòlegs que tractaren d'assenyalar una data de la naixença del Senyor, amb un resultat confussionista considerable de dates: 1 i 6 de gener, 25 de març, 20 de maig. Amb el temps, aquesta darrera va tenir molts d'adeptes ja que Sant Lluc al seu evangeli explica que els pastorets als que se les va anunciar la vinguda del Senyor guarda-

ven les ovelles de nit. Els pastors en s'hivern no guarden les ovelles ja que les tenen tancades durant la nit. El que finalment va moure l'església a llegitimar el 25 de desembre fou que el mitraime (religió rival del cristianisme) anava guanyant adeptes.

El 25 de desembre, els romans pagans, encara majoritaris, celebraven el Natalis Solis Invicti (Naixement del Déu Sol Invicte) Mitras. Aquest culte originari de la Pèrsia i era tan popular que l'Emperador Aurelià va fer-lo religió oficial de l'Estat.

Com que a Roma hi havia festes en el desembre a més de les Festes Saturnals, l'església necessitava unes festes també al desembre. Un Teòleg va escriure devers l'any 320 "*consideram festiu aquest dia (25 de desembre) i sant no com els pagans a causa del naixement del Sol sinó a causa del qui el va crear*".

La celebració de Nadal va arrelar permanentment al món occidental l'any 337, quan Constantí fou batiat i per primera vegada s'uniren el ceptre i l'Església. El cristianisme es convertí en la religió oficial de l'estat, i l'any 354 el Bisbe Liberi de Roma reiterà la importància de commemorar, no sols la mort de Crist, sinó també el seu naixement.

Sebastià Siquier i Ramis
Son Calussa 1995

NOTA: Demanaria a l'Ajuntament que donàs qualque lloc a la Revista Sa Sella perquè seguesqui amb les ganes d'informar que fa present a cada nombre. Moltes gràcies.

De Sencelles : Sencellers

Llorenç Maria Duran Coli va néixer a Inca l'any 1903. Va estudiar de mestre aconsellat pel seu pare el poeta i impressor Miquel Duran. Després d'aprovar les oposicions al cos de mestres va esser destinat durant un any a l'alta Cerdanya i després a Sencelles on exercí des del març de 1929 fins a la Guerra Civil.

La seva tasca educativa a Sencelles va tenir molta transcendència ja que aplicà a la docència pràctiques i mètodes molt innovadors tant a l'Illa com a tot Espanya. Fou l'introduïdor a l'estat de la moderna pedagogia americana amb els mètodes de projectes, de la psicologia escolar i de la coeducació. Va dirigir les colònies escolars que organitzava la diputació i una secció del Museu Pedagògic de Palma. Fou membre de la comissió gestora de l'ajuntament de Sencelles i un ideòleg de la República al poble.

A Sencelles Duran va realitzar activitats escolars de manera molt intensa interessant-se sobretot per la renovació pedagògica i la consecució de la construcció d'un nou edifici escolar que va permetre la transformació de l'escola unitària del carrer des Jardins en una escola graduada, can Brill.

Les seves activitats educatives experimentades a Sencelles convertiren l'escola del po-

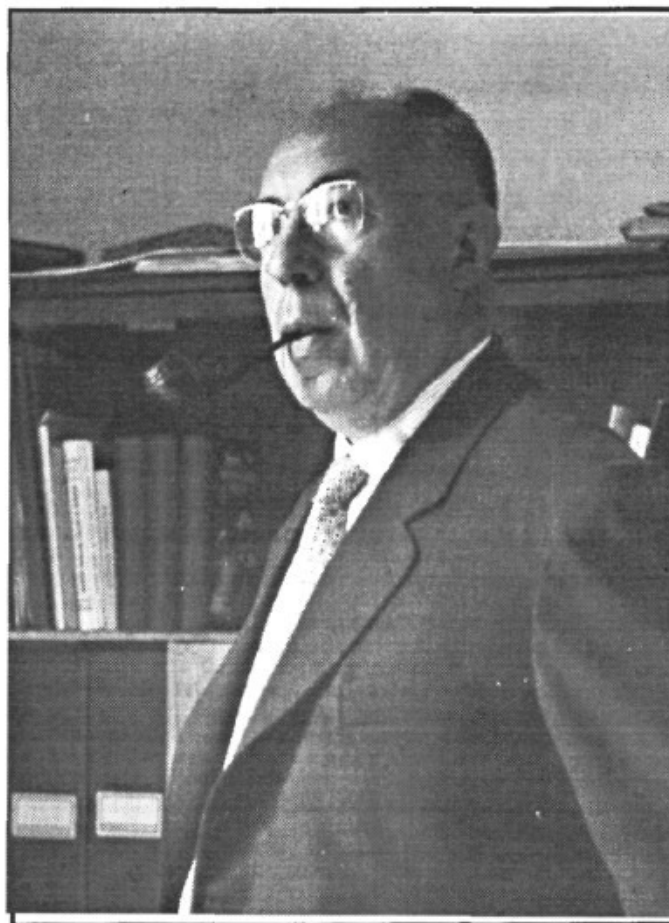
ble en un cita obligada de totes les autoritats acadèmiques que visitaven l'illa. Va inaugurar una biblioteca ambulant amb més de mil exemplars que posà al servei de tot el poble, feia exposicions amb els treballs dels nins, va idear un sistema d'aprenentatge en què els nins aprenien com si fossin a una granja, experimentà en coeducació d'ambdós sexes, organitzava excursions, passeigs escolars, visites entre escoles de l'illa, intercanvis de correspondència amb

els alumnes de l'escola de Mussa (Girona), etc. La seva capacitat de feina durant aquests anys a la granja escolar de Sencelles fou tan gran que haurà d'esser objecte d'un article més llarg que en propers números oferirà Sa Sella.

Amb l'inici de la Guerra Civil totes aquelles experiències foren considerades massa modernes i avançades. Fou acusat de conducta irreligiosa i de propagandista d'esquerres, i per tant fou empresonat, represaliat i separat del magisteri.

Després de sortir de la presó reorganitzà l'impremta familiar i edità nombrosos llibres de text escolar. Va treballar com a psicòleg a Gesa, a les escoles de la companyia elèctrica a Alcúdia i al col·legi Ramon Llull d'Inca, muntà un gabinet de psicologia, entre d'altres activitats. Només al final de la seva vida se li va reconèixer els seus mèrits com a educador pioner. Va morir l'any 1985 recordant sempre amb nostàlgia les seves experiències i alumnes de Sencelles.

Joan Florit Horrach

La llibertat d'expressió amenaçada

Una premsa empipadora, una premsa obstinada, una premsa agressiva és quelcom que ha de ser suportat per tots aquells que exerceixen l'autoritat amb la finalitat de preservar els nostres majors valors: la llibertat d'expressió i el dret de la gent a estar informada.

Les paraules que acabau de llegir formen part de la sentència del jutge nord-americà **Gurfein** mitjançant la qual va denegar al govern dels USA el dret a impedir la publicació dels papers del Pentàgon en l'afer **Watergate** que va culminar amb la dimissió del president **Richard Nixon** l'any 1974. **Benjamin C. Bradlee** (director del Washington Post entre els anys 1965 i 1991), per la seva part va afirmar: **La principal lliçó en relació amb Watergate és aqueixa: la veritat finalment surt a la llum i triomfa quan els periodistes persisteixen en la recerca a pesar de les mentides i dels esforços que alguns realitzen per ocultar-la.**

En una societat democràtica l'obligació dels mitjans de comunicació és estar vigilants contra els excessos del poder. I això és tant vàlid per als grans mitjans que segueixen de prop el govern de l'estat o d'una comunitat autònoma (president, ministres i consellers) com també dels mitjans locals que segueixen l'actualitat política d'un poble, d'una ciutat, en definitiva dels batles i regidors elegits a les urnes.

En aquests moments a l'estat espanyol no és casual el fet que si un ciutadà té proves d'un cas de corrupció en l'administració abans de confiar amb la justícia i dur-ho als tribunals, prefereixi anar als mitjans de comunicació.

Com ja sabeu alguns dels nostres lectors, dilluns dia 18 de desembre, la publicació integrada dins l'**Associació de la Premsa Forana de Mallorca**, *L'Estel de Mallorca* serà jutjada, en la persona del seu director, Mateu Joan, i el seu col·laborador, Jaume Sastre, per pre-

sumptes injúries contra el polític Ventura Rubí, tinent batle, ex-responsable d'urbanisme de Sencelles pel PP.

Més enllà de les persones amb noms i llinatges implicades, dia 18 de desembre hi ha en joc damunt la taula, una vegada més, moltes coses: la llibertat d'expressió, el dret a estar informat dels ciutadans i el dret a criticar els personatges públics que es dediquen a la política i que anteposen els seus interessos personals a l'interès públic.

Perquè si una cosa està clara és que si avui *L'Estel* ha estat denunciat, ahir ho van ser la revista *Pòrtula* de Marraxti, *Mel i Sucre* de Sant Joan... per exemple, i demà ho pot ser qualsevol altra publicació.

La democràcia necessita abans que res llibertat de pensament i de paraula. Com va dir Josehp Pulitzer, **els diaris existeixen per oposar-se als saquejadors i als depredadors d'una societat lliure.** Entre la premsa i el poder és inevitable un estira i afluixa permanent, un antagonisme que porta al conflicte constant.

Cada any moren arreu del món dotzenes de periodistes víctimes de les bales i de les tortures. Cada any dins les societats democràtiques dotzenes de periodistes, articulistes i creadors d'opinió són denunciats als tribunals perquè si hi ha una cosa que els lleva la son és la llibertat d'expressió i els drets a estar informats i a opinar.

Com deim amb bon mallorquí: **qui no vol pòls que no vagi a l'era.** El dret a comunicar o a rebre informació veraç per qualsevol mitjà d'expressió és un dret fonamental (art. 20.1 de la Constitució) i com a tal ha de merèixer la màxima protecció. Quan aquest dret entra en conflicte amb el dret a l'honor, segons s'ha encarregat de fixar complida jurisprudència, constitucional, s'ha de resoldre donant preponderància al dret a informar, per quant consti-

tueix un dels fonaments bàsics de l'estat democràtic.

El tribunal Europeu dels Drets Humans s'ha alineat clarament a favor d'un concepte ampli de la llibertat d'expressió, sobretot quan es tracta de personatges públics, com és el cas dels polítics en actiu. Qui es presenta a unes eleccions i les guanya ho fa perquè vol. Per tant ha d'assumir la realitat d'estar constantment exposat a una fiscalització atenta dels seus actes i dels seus gestos, tant pels periodistes com per una multitud de ciutadans.

Un polític, sigui del partit que sigui, ha d'assumir les crítiques: es tracta d'un cost de la seva professió, elegida lliurement i font de

considerables avantatges en altre terrenys (fama, afalacs, informació privilegiada, bona xarxa de contactes, etc.).

Per citar una metàfora culinària que recull una sentència de la Cort Suprema dels Estats Units dictada l'any 1974 en un plet de difamació (cas **Gertz** contra **Robert Welch**): **el preu d'entrar a la cuina és haver de suportar la calor dels fogons**. Això és: un polític que té la pell tan prima i delicada que no pot aguantar les crítiques a la seva gestió el que ha de fer és plegar i anar-se'n a ca seva.

Associació de Premsa Forana de Mallorca.

I Jornades d'estudis locals de la Mancomunitat Pla de Mallorca

La Mancomunitat Pla de Mallorca convoca les primeres Jornades d'Estudis Locals que se celebraran a Sineu del dia 29 al 31 de març de 1996. Els temes de debat són:

- Sineu, el medi i la gent.
- Impacte del turisme rural i l'agroturisme al Pla de Mallorca.

Les sessions de les Jornades seran obertes a tothom i es podrà participar ja sia com a oient o aportant comunicacions sobre aquests temes d'acord amb les bases establertes.

Es té pensat que les jornades siguin de caràcter anual i rotatiu, de tal manera que cada any es celebri a un poble diferent de la Mancomunitat.

Amb aquesta iniciativa es pretén incentivar els estudis centrats en la comarca del Pla a fi d'aprofundir en els seu coneixement, crear un lloc de debat sobre coneixements i problemà-

tiques del Pla i la difusió de la Mancomunitat com a entitat supralocal

Per a més informació telefonau a les oficines de la Mancomunitat: 830431-830441.

CLASSES D'ANGLES

- Tots els nivells
- Nins a partir de 5 anys. adults conversacions
- Mestre d'escola nativa

Classes al C/. Església, nº3
Telèfon 66 52 26

Sencelles en temps de l'Arxiduc

Avui ens aturarem a estudiar les característiques en que es trobava el poble de Sencelles vers l'any 1880 aproximadament quan l'Arxiduc va escriure la famosa obra "Die Balearen in Wort und Bild geschildert" (Les Balears descrites per la paraula i la imatge) (1869-1891).

Però abans cal que ens aturem a conèixer la persona d'aquest noble personatge. L'Arxiduc Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena, (Florència, 1847 - Brandeis an der Elbe, Bohèmia, 1915) era un il·lustre de la casa imperial d'Àustria, que acumulà mèrits suficients per figurar a la nòmina dels mallorquins més destacats.

Fou un home estrany i extravagant. Tenia molt de temps per dedicar-se a les seves coses, gran viatjador i coneixedor de la cultura i la ciència. L'any 1867 arribava per primera vegada a Mallorca. Amb la seva estància de tres mesos despertà l'interès i simpatia per les illes.

L'any 1871 tornava i el 1872 adquiria la seva primera propietat mallorquina, la finca de Miramar a Valldemossa. A partir d'ara roman a l'illa entre anades i vingudes durant quasi 40 anys. Aprèn a parlar mallorquí, i escriu algunes obres. S'integra amb un alt grau dins la cultura popular.

Vers l'any 1880 l'Arxiduc s'acosta a Sencelles per conèixer-la i ampliar la informació de "Die Balearen".

El terreny productiu del municipi era ocupat aleshores per ametllers, figueres, vinya, cereals i llegums, bosc, garriga i sembra de regadiu; això feia un total de 5.044 hectàrees i 63 àrees. Mentre que de terreny improductiu n'hi havia 321 hectàrees i 77 àrees, que comprenien cases, camins, torrenteres, terreny rocós o amb vegetació inútil.

El terreny productiu estarà repartit de la següent manera, segons els esquemes consultats a l'obra de l'Arxiduc:

Oliveres de primera classe = 0
 Oliveres de segona classe = 0
 Oliveres de tercera classe = 0

Ametllers i figueres de primera classe = 2700
 Ametllers i figueres de segona classe = 1800
 Ametllers i figueres de tercera classe = 3500

Garrovers de primera classe = 0
 Garrovers de segona classe = 0
 Garrovers de tercera classe = 0

Tarongers i pomeres de primera classe = 0
 Tarongers i pomeres de segona classe = 0
 Tarongers i pomeres de tercera classe = 0

Vinya de primera classe = 14.000
 Vinya de segona classe = 10.000
 Vinya de tercera classe = 3.000

Cereals i llegums de primera classe = 15.500
 Cereals i llegums de segona classe = 10.500
 Cereals i llegums de tercera classe = 1.500

Bosc de primera classe = 11.500
 Bosc de segona classe = 8.000
 Bosc de tercera classe = 800

Regadiu de primera classe = 24.000
Regadiu de segona classe = 12.000
Regadiu de tercera classe = 6.000

En quant a la ramaderia estava distribuïda de la següent manera:

Cavalls = 37
Ovelles = 702
Muls = 305
Cabres = 0
Ases = 378
Porcs = 2.817
Bous = 156
Total = 3.895

D'aquests animals se sacrificaven anualment a les matances:

Ovelles = 520
Porcs = 262
Bous = 1
Total = 689

Ja per acabar direm que l'Arxiduc es trobà amb el terme dividit amb 3.218 finques amb 787 propietaris residents al municipi i 494 no

residents. Hi havia aleshores 10 termes majors de 100 hectàrees aproximadament cada un:

-Ca'n Raió, propietat de Llorenç Reyó, veí de Sencelles.

-Son Saletes, propietat del Marquès de Campo Franco, veí de Palma.

-Ca'n Romanyà, propietat de Joan Ramis, veí de Sencelles.

-Ca'n Grau, propietat de Sebastià Grau, veí de Sencelles.

-Aireflor, propietat de D. Miquel Ramis, veí de Palma.

-Moreió Nou, propietat de Joan Mulet, veí d'Algaida.

-Jornets, propietat de Sebastià Llabrés, veí de Sencelles.

-Son Xotano, propietat de Josep Flor de O'Ryan, veí de Palma.

-Son Jordà, propietat de Jaume Sard, veí de Sencelles.

-Ca'n Castell, propietat de Jaume Castell, veí de Sencelles.

Jordi Llabrés Sans.

Gestimotor S.A.L.

AGENT COMERCIAL

- VENDA I POSVENDA
- MECANICA EN GENERAL
- REPARACIÓ PER LA REVISIÓ ITV
- INSTAL·LACIÓ EQUIPS DE MÚSICA
- CAMVI D'OLI 2.500 pts (Filtros apart)

Informació : Pere Cirer Verd (Sencelles Tel : 59-14-43)

Direcció : C/ CABANA 65, PONT D'INCA, MARRATXÍ Tel: 79-46-18

RECAMVIS

•Poclairn

Cases i Terres

Can Raió (I)

Can Raió és una de les possessions més conegudes del terme, està situada al llogaret de Laiar, ran de la carretera de Sencelles a Algaida.

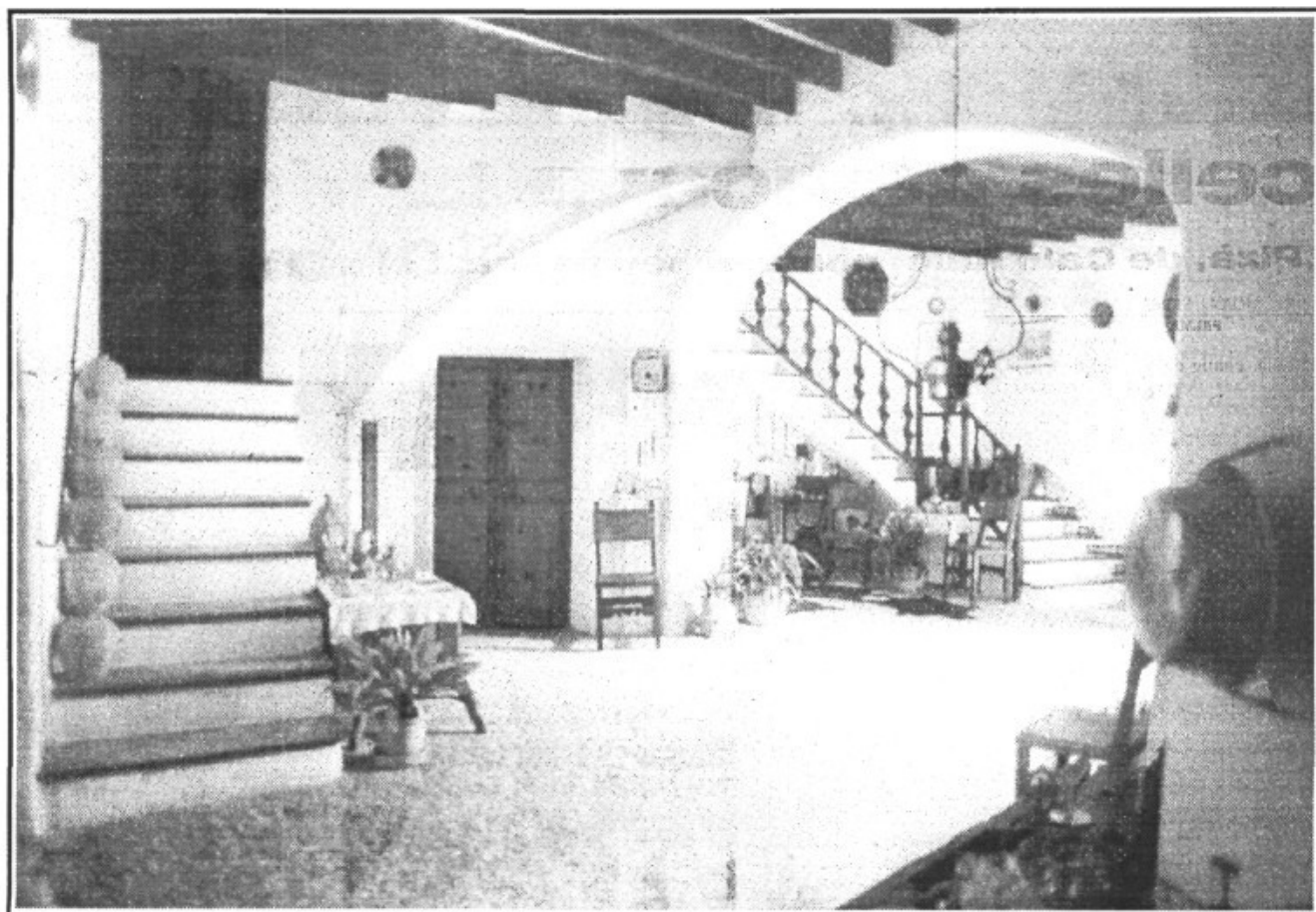
El nom de la possessió el rebé dels Raió, que durant el segle XVI i fins al XIX fou la principal família de tot el llogaret. Si voleu saber més coses sobre el Pla de Laiar, les seves basses i perquè les possessions d'aquesta zona són can i no son, consultau Cases i Terres, can Castell de Sa Sella 35 i 36.

Les terres de la possessió foren poblades durant l'antiguitat com queda patent a les restes arqueològiques de les anomenades Talaies de can Raió, actualment en un estat de conservació dolent, essent simplement un conjunt de clapers ruïnosa. A la finca de la possessió anomenada es Tres Pins encara s'hi poden veure unes espècies de navetes.

La principal referència històrica que hem trobat sobre la relació entre els Raió i Laiar és de dia 23 de gener de 1503 quan el ciutadà Tomàs Metge va establir a Pere Reyó d'Aleyar una possessió de 4 peces de terra i vinya a cens de 5 quarterades de blat. Al llarg dels segles XVI i XVII s'anaren ampliant les propietats aprofitant l'exercici d'alts càrrecs municipals aconseguint segurament una hegemonia absoluta sobre tot el llogaret de Laiar.

Des de 1511 fins a 1577 membres d'aquesta família ocuparen el càrrec de batle reial de Sencelles per 9 vegades. El 12 de juliol de 1548 Joan Mir i Pere Mir (de Morelló), Miquel Ramis d'Ayreflor (d'Aireflor), Bernat Reyó, Joan Reyó i Joana, vídua de Pere Reyó (de can Raió) nomenaren procurador a Joan Mir d'Alayar per seguir la qüestió que tenen contra la possessió de Pere Jover de Canarrossa sobre l'empru de les aigües (de les basses de la Llàntia i de Laià).

L'any 1578 la possessió era propietat de Mossèn Antoni Rayó i era valorada en 5.500

lliures, essent la segona del municipi en valor, només precedida per l'Arissal (amb 8.000 lliures). De tota forma, en extensió l'any 1587 era la possessió més gran del llogaret i també de tot el terme de Sencelles. L'any 1584 Antoni Reyó de Leiar va esser nomenat lloctinent ja que així consta a la comunicació que el procurador reial va enviar al batle i jurats de Sencelles.

Can Raió l'any 1584 era de Pere Raió que hi tenia diversos esclaus, una d'ells, Esperança, propietat d'Antoni Reyó de l'Ayar, va morir durant 1593.

L'any 1621 el senyor era Felip Raió i comptava amb un molí de sang, celler, 4 alambins per fer aigua de roses i 7 quarterades de vinya tancades de paret seca. La possessió, afectada pels atacs de bandolers, estava autoritzada a tenir 2 escopetes, 2 llances, espases, coltells (punyals), municions i arcabussos.

Jeroni de Berard al seu llibre "Viaje a las villas de Mallorca" de 1789 la destaca com la possessió més important de Leia amb blat i vinya.

A mitjans segle XIX, can Raió continuava essent una gran propietat rural, com ho demostra l'anècdota de la vida de la Beata Francinaina quan una parella de capellans de la família de can Raió, al·legant la impossibilitat real de la

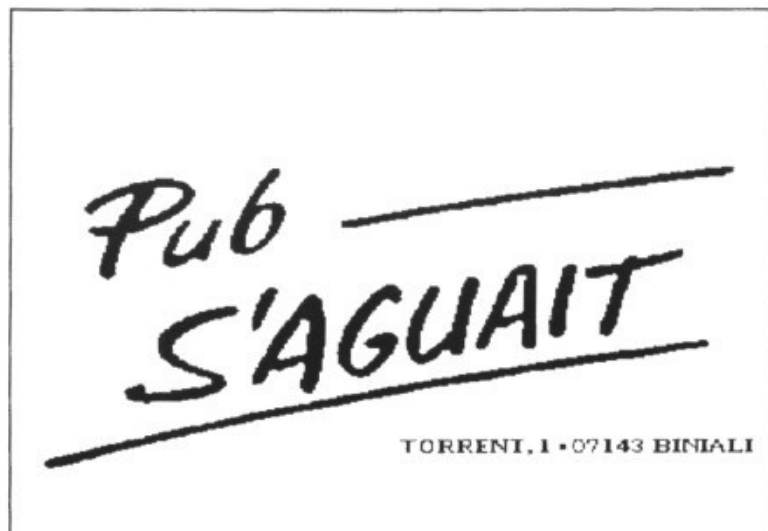
fundació del convent, la tia Xiroia els entimà la coneguda frase "no pot tot l'or de can Raió, el que jo puc amb el Senyor".

Al "Libro de amillaramientos o liquidaciones" de 1863 consta com a propietari Llorenç Raió amb una extensió de 356 quarterades. A finals del segle passat passà a mans del terratinent Martí Mallol que l'any 1925 la va vendre a Joan Pizà Castanyer, un solleric dedicat al sector tèxtil, que en morir ho llegà a les seves filles Catalina, Francisca, Maria, Rosa i Margalida. Aquestes cinc germanes cediren can Raió al seu nebot Joan Pizà Serra, la vidua del qual, Rosa Maria Alabern Montís, n'és l'actual propietària, amb unes 250 quarterades.

Can Raió confronta amb can Castell, s'Estany, Son Ganyada, Morelló, can Tano, Aireflor, Na Vilapriu, Son Rullan i la carretera de Sineu a Palma. Els noms de les tanques de la possessió són: can Ribes, ses Comasses, can Serra, ses Talajes, can Tano, ses Talaies, es Tres Pins, Na Roteta, Na Mancena, ses Mates Tallades, can Paparra, es Ametlerets, es Clossos i sa Garriga (que té dins ella sa Pleta, sa garri-ga de can Ribes i la des Son Bois).

Continuarà al proper número.

Maria Florit Amengual i Joan Florit Horrach

Bones Copes, Bon Ambient i Bona Música

NOTICIARI

El corredor portolà del Club Ciclista Sencelles, Arnau Comas va esser el guanyador dia 9 d'octubre de la Categoria A del Campionat d'Europa de Veterans. Foto: revista Pòrtula.

Dia 12 d'octubre, a la caseta de can Coent de la zona de Laià, Jaume Carbonell matà presumptament el seu fill drogaddicte Bernat Carbonell de 36 anys. El succés fou amplemet comentat pels mitjans de comunicació mallorquins i estatals.

L'objector de consciència costitxer Joan Vallespir ha començat a realitzar el seu servei social substitutori al Col·legi Públic can Bril de Sencelles.

El passat 18 d'octubre es va presentar al Museu de Mallorca l'exposició *El Santuari talaiòtic de Costitx*, cent anys després, que romandrà oberta fins a final d'any. L'exposició compta amb els tres caps de bou que ha cedit el Museo Arqueológico Nacional per tres mesos.

Un nombrós grup de sencellers i binialers anaren en pelegrinació al santuari de la Mare de Déu de Lorda (França) dia 19 d'octubre.

Dia 21 d'octubre l'ajuntament de Sencelles celebrà una reunió amb persones i entitats de la vila per informar-los dels plans de la regidoria de Cultura d'editar la seva pròpia revista.

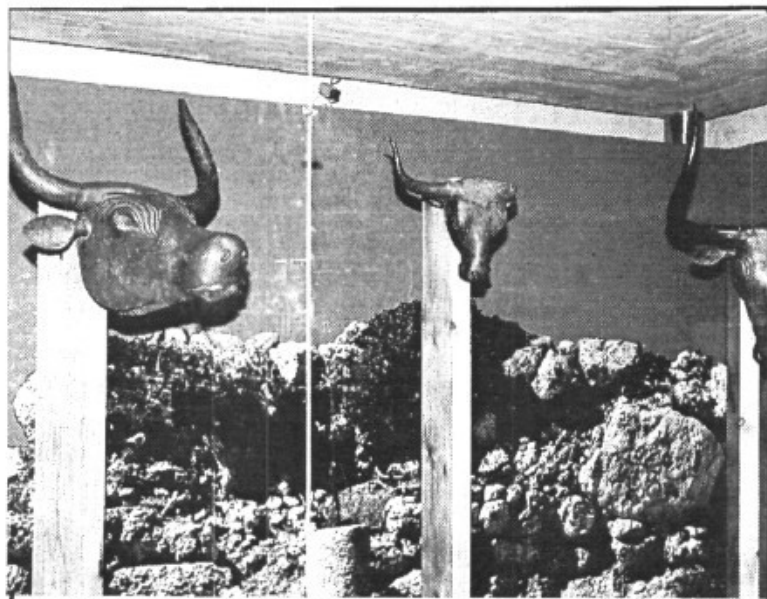
La festa de les verges fou celebrada pels joves amb les tradicionals serenades de la revetla de dia 21 d'octubre. El diumenge següent l'associació de majors va fer una bunyolada.

A finals d'octubre va sortir al carrer el número 2 de la Revista de la Mancomunitat Pla de Mallorca on hi ha un article sobre Sencelles i Biniali realitzat pel col·laborador de SA SELLA, Joan Florit Horrach.

A finals d'octubre sortiren a concurs les obres d'asfaltat del camí de ses Garrigues d'Amunt de Biniali valorades en un cinc milions.

A Biniali durant aquest mes d'octubre s'iniciaren accions per impedir l'establiment d'una indústria farinera contaminant en sòl rústic. A més de reunions d'afectats s'inicià una campanya de recollida de signatures en contra de les pretensions de l'empresa Mallorquina de Cereals.

Els efectes d'un lleu tremolor de terra es deixaren sentir a Sencelles i a altres pobles del Pla a

principis de novembre. En alguns carrers la gent sortí espantada de les cases.

L'ajuntament de Sencelles ha renovat el conveni amb l'Associació de Veïnats Sant Cristòfol de Biniali per a la cessió de l'ús de l'antic convent de les monges franciscanes.

L'Orquestra Simfònica de Balears - Ciutat de Palma, dirigida per Fernando Marina, va oferir un concert a l'Església de Sant Pere de Sencelles dia 3 de novembre.

Dia 3 de novembre es presentà a Inca el llibre "Inca, 1875. Carrers, finques, oficis i habitants", de Gabriel Pieras. En ell es constata que a Inca a finals del segle passat hi havia un important nucli de immigrants que provenien de Sencelles.

A mitjans de mes varen començar les obres de reforma dels locals de l'antic cafè de ca n'Alenyar (ca na Polla, can Jeroni) del carrer des Rafal per convertir-lo en una nova oficina de la Caixa de Pensions "La Caixa".

Dia 8 de novembre es publicaren les actes prèvies d'ocupació dels terrenys del terme municipal que ha de servir per eixamplar la carretera de Sineu - Palma.

El passat dia 8 de novembre es va presentar a la Llotja l'exposició *Robert Graves. El poeta i la musa* que romandrà oberta fins dia 4 de gener. Aquest acte compta amb el suport de la Conselleria de Cultura Educació i Esports del Govern Balear, l'Ajuntament de Palma, l'Ajuntament de Deià i el Consell insular de Mallorca.

Si sou un grup, entitat, associació o club i voleu veure al noticiari de Sa Sella les vostres novetats, actes o notícies, comunicau-nos-les i gustosament hi apareixeran.

Una infermera donà una conferència al local de la tercera edat per informar a la gent gran de les bondats de la gimnàstica i encoratjar-los a apuntar-se al curs que s'impartirà.

Des de mitjans novembre el quarter de la Guàrdia Civil està buit d'efectius de l'institut armat. A partir d'ara per tramitar papers s'haurà d'anar al quarter d'Algaida del que depenem.

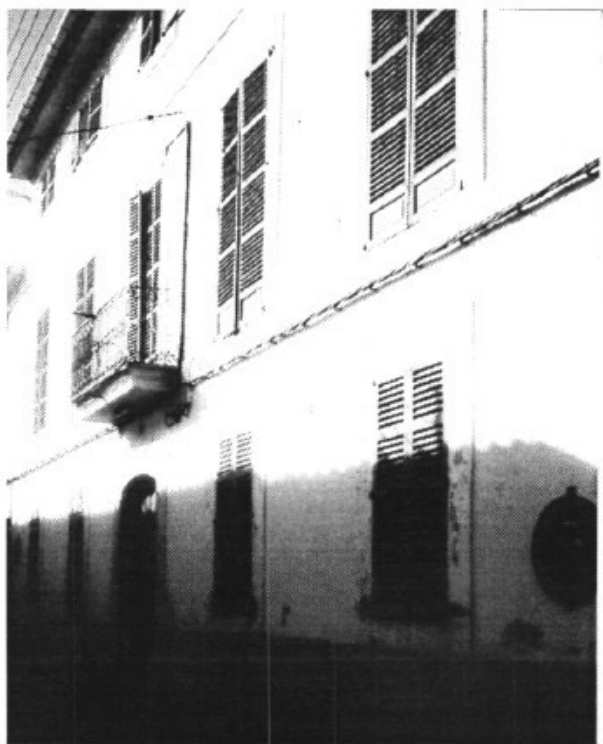
El servei de recaptació de tributs de la comunitat autònoma es traslladaren a Sencelles per facilitar el pagament dels impostos municipals dia 14,15 i 17 de novembre. A Biniali ho feren dia 20 del mateix mes.

A la zona de Cala d'Or anaren els membres de l'associació de gent gran de Sencelles dia 11 de novembre.

Amb el lema "SA NOSTRA" AMB LA NATURA, es va presentà el passat dia 16 de novembre a la seu de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca un programa d'activitats educatives per escolars enmarcades dins el "PROJECTE NATURA" de l'entitat bancària.

Aproximadament uns 12 litres de sang foren els que es varen recollir el passat dia 16 del mateix mes per part de la Germandat de Donants de sang en la seva visita a Sencelles.

La Coral Sor Francinaina va participar el passat dia 18 de novembre al Festival

Internacional de Bunyola. Vuit dies després el poble de Montuïri fou l'escenari escollit per fer-hi una altra actuació.

Des de mitjans del mes de novembre, cada dissabte vespre al local de la tercera edat s'hi fa una bauxa amb sopar de torrada i ball de saló per a tots els associats.

El Consell Insular de Mallorca i la Unió de Pagesos signaren un conveni per tal de posar en marxa un programa per a la millora de l'explotació agrària que es realitza a través del centre europeu d'informació i animació rural (Carrefour). Pere Sampol (CIM), na Catalina Bover i na Margalida Estelrich foren els encarregats de presentar l'esmentat programa.

La firma del conveni de cessió per 30 anys del teatre de can Garrover des de la Parròquia a l'ajuntament s'anunciav:

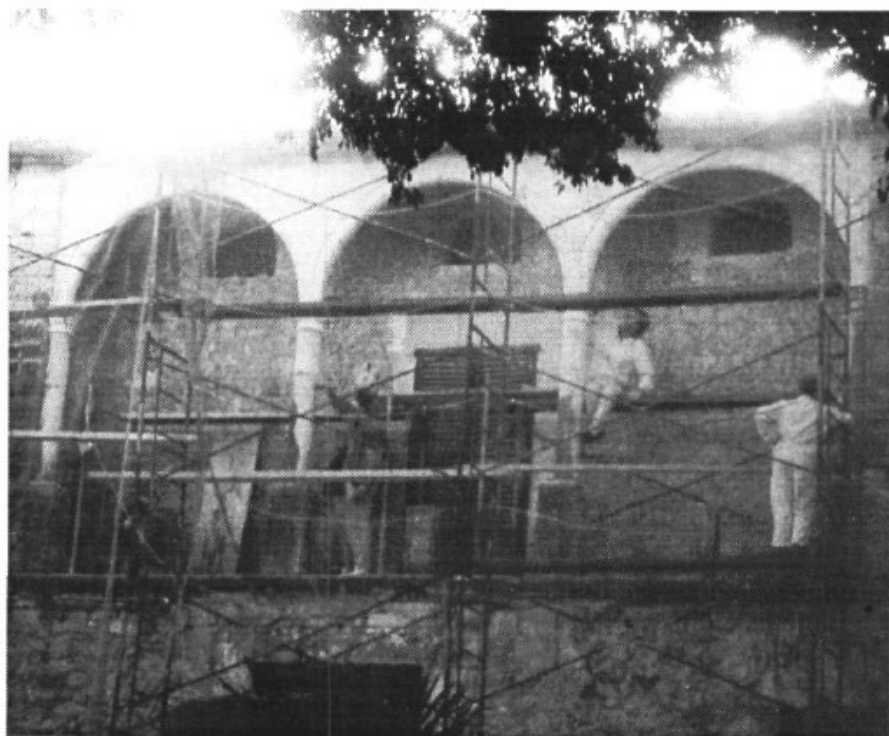
com a imminent a mitjans de novembre.

El passat diumenge dia 19 de novembre, al suplement del diari El Dia del Mundo de Balears *FORAVILA VERD* es va publicar una columna fent referència a l'article de Sa Sella n.41 "Canvis i reformes a la Plaça de Sencelles" que va escriure el nostre col·laborador en Jordi Llabrés Sans.

Dia 21 de novembre començaren les obres de restauració del frontis de la Rectoria.

Dia 23 de novembre es va presentar a Petra el Pla Territorial de Pla que preveu les actuacions de les administracions públiques a realitzar a la comarca durant els propers 10 anys. A Sencelles es preveu el finançament de la reforma de les places de la Vila i de Son Morei, la millora dels antics pous públics, l'aparcament de s'escorxador, equipaments socioculturals comunitaris, un centre d'informació d'un Parc Cultural i Agrari i una xarxa de cases de lloguer. Altres actuacions que afectaran Sencelles serà la reforma de la carretera Inca - Lluçmajor.

El dia de Santa Catalina, 25 de novembre, ERuberts celebrà amb una festa el 250è aniversari de la benedicció de l'oratori de la

La ONCE aportarà uns 20 milions de pessetes per a l'equipament del projecte de residència estival de minusvàlids europeus de ses Garrigues d'Amunt de Biniali.

Per dia 18 de desembre s'anuncia la celebració del judici per presumptes injúries que va interposar Ventura Rubí contra Mateu Joan, director, i Jaume Sastre, col·laborador, de la publicació *L'Estel de Mallorca*, integrada dins l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca.

Mare de Déu del Carme. Entre els actes destacaren la xocolatada, l'exposició d'art religiós i l'actuació de xeremiers i del Cor de Lloret de Vistalegre.

A finals de desembre començaren a Biniali les obres de sanejament i abastiment d'aigua. Aquests treballs varen provocar el tancament de la carretera de Biniali - Binissalem. Per altra part la depuradora que compartiran a sa Cova Monja, Biniali i Santa Eugènia està a punt de començar a rebre les aigües residuals de Santa Eugènia.

Dia 2 de desembre va tenir lloc a Sencelles la trobada de joventut que organitza anualment la Congregació de les Germanes de la Caritat. El fogueró que tanca la festa va estar animat pels sons de Guiterres i Castanyetes.

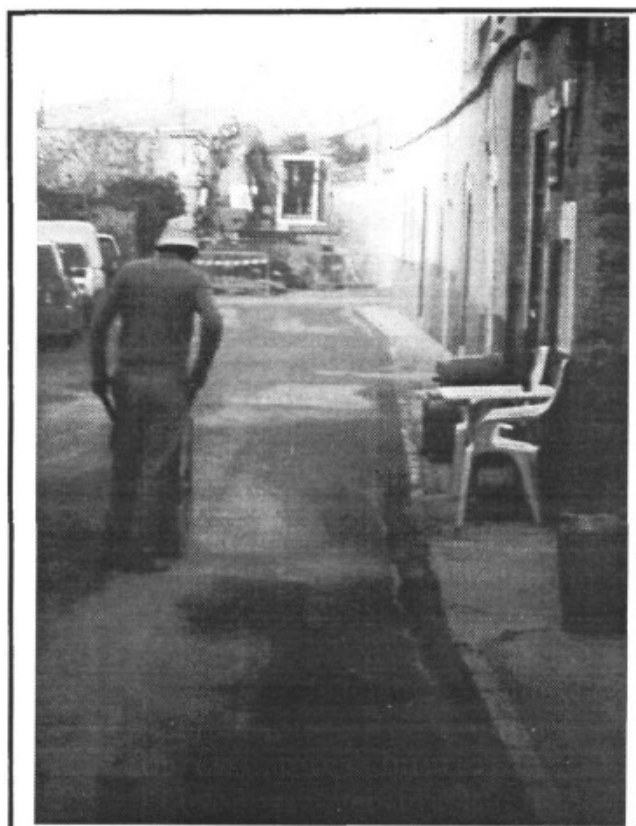
Aquest mateix dia va esser aprofitat pels Sencellers Independents per celebrar un sopar de nadal a un conegut local de Sant Joan.

Dia 8 de desembre l'Agrupació Folclòrica Es Jonc de Sencelles celebrà un sopar de germanor entre els seus associats al celler de can París. El grup participà durant aquest mes a una ballada a Campanet dia 16 i feu una actuació al carrer 31 de desembre de Palma.

Aquest mateix dia hi va haver a Sant Joan l'Assemblea General Ordinària de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

Per dia 23 de desembre estava previst a la Parròquia de Sant Pere de Sencelles un concert dels que dedica la Federació de Corals de Mallorca a Nadal.

Agència de Selleters.

Notícies Fresques

Si vos n'enrecordau vaig fer befa des dos indicadors d'aparcament de ses festes de Biniali. Idò bé, a principis de desembre encara hi eren, i lo que és pitjor no només fa 5 mesos que varen esser ses festes, sinó que no posaven APERCAR, com vos vaig dir, sinó que, horror, diu APERCA. Si qualcú va entendre que volien dir i els va fer cas, és un miracle.

Jo sempre dic que a cadascú lo seu i cada vegada que pas per sa vinya de sa raia d'Inca m'empip. Que vol dir això de Vinos de Andratx, si sa vinya és de Sencelles ! i a damunt està en foraster.

Avui això surt tot d'indicadors, i es que encara en tenc més. Dues preguntes: 1. Perquè es indicadors de sa benzinera que anuncien que està obert diumenges i dies de festa està en castellà ? que és que es mallorquins no n'hi podem posar aquests dies?; 2. Perquè es disco de prohibit es pas as carrer Sor Francinaina diu Excepto Autocares si autocars és més curt i mos hagués surtit més barato ?; 3 . Perquè per Laià encara no te lletrero ?; 4. Cascanar va tenir més enxufe i n'hi posaren, però resulta que qual arribes de Sencelles es cartell queda a l'esquerra, quan a s'autoscola, quan me treia es permí, ja fa molts d'anys, me digueren que es lletreros quedaven a la dreta. I que no és ver?

A n'es número 0 de sa revista de sa Mancomunitat des Pla, per il·lustrar lo que són barres arquitectòniques hi apareixen 4 fotos des carrers i places de Sencelles. Perquè tenim tan embarrat ?

Si ara volem rehabilitar i empedrar sa Plaça de la Vila, trob que també podrien aprofitar per embellir es nom que li va posar el Glorioso Alzamiento. Lo d'Espanya no vos sona una mica espenyat ?

es costitxers amb sos ditxosos caps de bou. No sé com així han d'estar a Madrid i hem de donar-los ses gracies perquè los podem tenir tres mesos. Lo que jo acab d'entendre és perquè es binialers no demanam que mos tornin de Barcelona ses coses que varen treure de sa Cova Monja o d'es Velar, per exemple.

Pregunta : perquè si es 27 de febrer és festa oficial, la Sala és s'única casa de tota la vila que no posa domassos vermeis ni treu rameillers?

Ja he escrit sa carta a n'es reis d'orient i con que no domés deman per jo sinó també per altres, la vos deix lletgir:

Estimats Reis d'Orient, m'agradaria, ja que he fet molta bonda enguany, que me duguessiu un poc de Corega per aferrar-me bé es barram. I si no és molt demanar, també hi podriu ficar dins es meu paquet una mica de sal fumant i un fregaiet. Pes nostro estimat batle demanaria un mandat més tranquil i manco aigat. Per na Xima un Lo que necesitas es Amor; per na Catrin Sunyer, un vale per una permanent a ca sa Pinera, p'en Jaume Negret, una mica de Ceregumil i a veure si va més rebent. A n'En Negret, li agradaria que li duguessiu un peluquin, de color gris plateado, a lo sorro justisiero. A n'en Ventura, 499 garrovers i un talonari de descomptes des col·legi de missèrs, amb tant de judicis!. P'en Xaca, un curs de Dale Carnegie "Como ser honrado i pareserlo" perquè surtin bé es comptes. Na Faveta, m'ha confesat que si no li duis d'una vegada na Barbie Kacik, no vos deixarà arribar a Biniali. I finalment, p'en Lamón, una Revistanova de Mediterraneo, Juguetes para compartir!. Sense res més per demanar. Gracies.

No trobau que això des Sencellers Independents de fer un sopar de nadal dia 2 de desembre no és voler passar s'arada davant es bou ?. Tenen barra de fer un dinar de pasco per Santa Àgueda !

En Barramot

Jo entenc ben bé tot es rebumbori que fan

Imatges d'Ahir

Segurament molts de vosaltres coneixereu les estacions del Via Crucis que apareixen a la foto, es tracta de les alumnes de Ca Ses Monges aproximadament devers els anys 1943-1944.

De esquerra a dreta i de dalt a baix:

Maria Llabrés de ca'n Xaca, Rosa Florit de ca'n Bergant, Àngela Cirer de ca's Majoral, Margalida Ferragut de ca'n Gallet, Francisca Pons de Binialmara, Margalida Oliver de ca'n Gorreu, Antònia, Magdalena Sans des Forn, Maria de ca'n Papa, Margalida de ca'n Randa.

Rosa, Catalina Carbonell de ca'n Xoi, Francisca de ca'n Serra, Catalina Oliver de ca na Morreta, Jerònia Bover de sa Taverna, Francisca Florit de ca'n Caragol, Esperança Pons de ca'n Rei, Sebastiana de ca'n Gelat,

Margalida de ca'n Julià, Joanà Bibiloni de ca'n Pere d'Inca.

Bàrbara de ca'n Randa, Antònia de ca'n Cartutxo, Bàrbara Ramis de ca'n Pelea, Francisca de ca'n Randa, Margalida Bibiloni de ca'n Pere d'Inca, Antònia Vicens de ca'n Tonses, Margalida Amengual des Camiòn i Catalina de cas Jai Tit.

Isabel Vich de sa Cometa, Maria Cirer de ca'n Garrit, Catalina Cirer de ca'n Puça, Catalina Vich na Catrin, Maria Bennassar de ca'n Pulit. A l'esquerra de la fotografia hi surt Sor Maria Concepció de Jesús Gacias.

Fotografia cedida per na Francisca Pons de Binialmara.

OSCA Y CIRER S.A.L.

Tel. 59 15 40
C/. Jardines, 26 - SENCELLES

REPARACION DE TODA CLASE MAQUINARIA AGRICOLA

Perlanas Mollejadas de Seguridad - Metálicas y en aluminio
Puertas Basculantes - Metálicas o forradas en madera
Barreras y Rejas (Artísticas) o Simples
Estrujadoras y Prensas de Uva
Flebotomias - Toda la gama
Molinos de Piense - Toda la gama
Compresores a tracción tractor
Venta de Aceite hidráulico y automoción
Venta de hilo para empacadoras

CARRERÓ CA'N TÒFOL 1 - STA EUGÈNIA - TEL. 410285

Bruixeries (II)

La barriada palmesana de Santa Catalina, lloc de pescadors per excel·lència, tenia unes bruixes molt ben considerades, que duraren fins fa ben poc temps. Una família de la zona, enfrontada amb una d'elles, va veure com la seva filla patia una greu malaltia que els metges no podien diagnosticar.

Finalment, i fent us de la violència, varen fer confessar a la bruixa, qui els va revelà el secret: A sa Plaça de sa Feixina, al parc on s'aixecava el monument al creuer "Balears", hi havia un escarabat fermat a una fusta i clavat amb agulles. Si les hi llevaven i destruïen la fusta, la seva filla es curaria; i fou el que succeí.

Es distingien diferents classes de "mal bocí": "per fer enamorar", "per fer enyorar", "per fer oblidar", "per fer passar pena", "per fer avorrir", "per fer perdre l'enteniment" i el més terrible que era "per matar".

"Els escitats" començaven a sofrir fenòmens estranys que després de menjar el producte, fossin fruits, pastissos o dolços, que tenien la substància fatal, i no hi havia altre remei que tallar el malefici per curar-los. Ara bé, si per qualche raó un se n'adonava del perillós regal i el tirava al foc, llavors era el "mal bociner" qui sofria cremades i greus ferides.

Un altre aspecte universal de l'art de ser bruixa era l'anomenat "elixir de les bruixes", bullidura màgica que les conferia tot tipus de facultats, entre elles la típica de sortir volant. La fórmula més antiga que es coneix procedeix de Tessàlia, i constava de greix de nin, xuclamel, belladona i suc d'adoruidera.

Joan Añades recull una altra fórmula que comprenia "una gran caldera plena de mil herbes estranyes barrejades amb serpents, escurçons, llangarolaixos, salamandres, escorpins, etc..."

A Mallorca es deia que les "bruixes" anaven cada vespre als cementiris a cercar cadàvers de dones, a les que seccionaven un pit. Llavors el trossejaven i convertint-lo en pols, les servia per als seus preparats. Així consta que foren sorpreses per algunes malbocineres en el cementeri d'Inca quan realitzaven aquesta macabra labor.

També a Manacor, diu la llegenda que un moliner va sorprendre a les bruixes quan desenterraven el cos d'un nin per servir-se d'ell.

Però, endemés, devien invocar determinats juraments i oracions perquè tals barreges fossin eficaces. Esperits, abracadabres, imprecacions, que es conserven encara.

Diuen que per volar cridaven: "Altafulla! I per baixar "Baixafulla! També s'emprava el sortilegi "Vara per una, vara per dues, vara per tres" segons el nombre de bruixes que volguessin posar-se a volar.

Conten que un pescador de Santa Catalina anomenat Josep Mas es trobava cada matí la barca moguda de lloc i humida. Així que es va amagar d'elles per veure que passava. I no era res més que les bruixes pujaven dins ella i, recitant un conjur, es posaven a volar damunt de la seva embarcació. Aquella vegada també la varen dur a un lloc estrany i desconegut, encara que varen haver d'afegir una "vara" més ja que amagat hi havia el pescador que suposava

un passatger més.

Joana Caimari, bruixa de sa Pobla, aconsellava aquesta oració per encantar, al mateix temps que s'entregaven "confits" untats amb pols de pedra imant i saliva: "*Gro, gre, di, acá*"

Autèntics conjurs cabalístics eren els següents:

"Ba-de-ho-on".

"Arach, Rach, trach, Emenech, Sach, Belsebut, Estrabum".

També hi havia un sistema per a dur a bon fi el que es desitjava, bastava amb pronunciar:

"Per Fat-i-Fat
que la mia mare m'ha encomanat
i un punt més
que lo que ara diré
sia ver i veritat."

Per ajudar, la "bruixa" podia cridar els esperits infernals que la tutelaven. Com en tot, "*cada maestrillo tiene su librillo*", i cada bruixa el seu propi cohort de genis més o menys infernals. S'ha conservat menció d'alguns cridats: Sansó, Pèrsia, Fàtima, Barca, Liupia, Petitó, etc. En algunes ocasions, la bruixa feia servir claus per personificar-los. I és que els claus foren una de les eines més emprades en les coses d'embruixar.

Tot quan sabem, tenia un moment d'autèntic esplendor, l'aquerrale.

Donam la paraula a una descripció del segle XVII recollida per Francesc Riera i Monserrat:

"Un altre vespre la portà (el Dimoni) amb ell a un bosc i a la vall del bosc amb altres dimonis i dones ballaren, menjaren, begueren i adoraren a Llucifer que estava entre els altres en forma de boc negre, i alçant-li la mà el dimonis que li feien la cort, l'acusada li besà els darreres i altres dones cada una feu el mateix amb el dimoni amb el qual formava parella, els quals les abraçaven i besaven, les aixecaven cap amunt i deien paraules obscenes.

Totes les dones assistents donaren gràcies a Llucifer després d'haver menjat perquè les convidava a sopar i com a mostra d'agraïment li besaren la mà. Quan hagueren sopat, els dimo-

nis usaren d'elles per la part de darrera i les dones oferiren a Llucifer com a sacrifici algunes persones que ja eren mortes."

Com veim, tota la litúrgia de les bruixes i el satanisme estava basada en la idea de la inversió, del ritu posat al revés, del des-ordre, la sub-versió.

Per això, per lluitar contra elles el poble sabia que era menester utilitzar medis que restituïssin l'ordre degut de les coses.

Aigua beneïda, una branca d'olivera beneïda el Diumenge del Ram, una creu de fusta damunt la casa o el moli, qualche objecte beneït entre la roba servia per assustar les bruixes.

A algunes regions espanyoles existeixen els anomenats "espantabruixes", figures més o manco simbòliques que es col·loquen damunt les xemeneies, donat que aquest és l'accés preferit d'aquestes per col·locar-se a les cases.

A Mallorca podem constatar que hi ha llocs que conserven tipus de xemeneies peculiars - com Banyalbufar o Sóller- així com cabalístiques pintures a les teules, i que no seria res estrany que servissin pel mateix.

Les pintades de calç dels rectangles de les portes i finestres han estat una protecció ancestral contra els esperits i les males influències en el camp mallorquí.

Diguem també que hi ha una sistema per delatar les bruixes.

Així ho varen fer una vegada a Sineu. Era diumenge, i després d'entrar a la parròquia a missa, alguns veïnats que estaven ja farts de les bruixes decidiren descobrir la seva identitat. De tal vegada que varen tirar agulles a la pica de l'aigua beneïda, i, les bruixes quan totes sortien, les que eren bruixes quedaven paralitzades, com si fossin de pedra. El mateix es va fer a Catalunya.

Miguel Amorós Montserrat

MÚSICA

28 razones para volver a ser Mod

Caminant pel carrer i sense res més important per fer que mirar mostradors, em vaig entretenir més del compte mirant les revistes d'una papereria d'un cèntric carrer de Ciutat.

Entre Holas, Diez Minutos i Època vaig veure la revista E.G.M. (El Gran Musical), tot i tenint en compte que aquesta no és precisament una publicació que gaudeixi de les meves simpaties i com que no tenia res que fer em vaig fixar amb la portada. A un racó es podia veure un títol que deia "28 razones para volver a ser mod". Aquesta frase se'm va quedar gravada i després, quan vaig arribar a Sencelles, en Guillem Mut em va aplegar i em va dir: "Hei, tu, fas comptes escriure res de Música per Sa Sella, o què?".

Després d'uns segons en blanc, aquella frase tornà a la part conscient del meu cervell, li vaig dir que no passàs pena, que qualche xorrada em vendria al cap per omplir almanco una pàgina d'aquesta prestigiosa revista i me'n vaig anar escapat a ca nostra a intentar escriure alguna cosa sobre... si, ho has endevinat, els Mods.

Els mods a partir dels principis dels 60 dominaven la geografia urbana de Londres. Venien primordialment de la classe obrera i grà-

cies a unes feines no molt ben remunerades feien vertaders esforços per poder comprar la roba d'importació que elegantment lluien damunt unes motos scooters plenes de miralls. Escoltaven música soul i rithm & blues i molt aviat adoptarien com a seus els valors del pop-art, la música o small faces.

A part d'odiar profundament els rockers, que consideraven que no eren res més que moneies engominades, estenien el seu odi a postures conformistes i monòtones que tant be definien la societat que els envoltava.

Odiaven i definien com a idiotes una generació de postguerra que es passava el dia al pub parlant de coses intrascendents, que amb una cervesa amb la mà es creien haver alliberat Europa del nazisme i que en aquells moments no sabien ni com pagar les lletres d'un horrible frigorífic.

Els se sentien especials, eren els Mods, (els moderns). Amb uns Levi's ajustats, un polo de Fred Perry i

una parca militar es passejaven exhibint una mirada autosuficient per l'East End londinenc, es divertien passejant per Carnaby street, el Soho i Portobello.

La seva afecció a les drogues i sobretot a les pastilles de colors els portava més bé problemes, ja sigui amb la llei o entre ells mateixos, ja que, moltes vegades aquesta "basura" sintètica els feia viure en un permanent estat de "mal rollo".

Segons molta gent, el moviment va morir a Brighton l'any 64. Allà moriren al camp de batalla els ideals d'una joventut que se sentia el centre de l'univers i que dugué les paraules

SMALL FACES

LAZY
SUNDAY

elitisme i hedonisme fins a un extrem que acabà per destruir-los. He dit al camp de batalla perquè allà va tenir lloc un brutal enfrontament entre Mods i Rockers que acabà amb més d'un cap ple de sang i furgonetes de policia que anaven i venien portant detinguts centenars de joves "perduts".

Després de l'explosió del pop britànic aquella sèrie d'ideals es varen anar diluïnt poc a poc dintre d'una massificació dels **Who** o **Small Faces**.

Tot ja no seria el mateix, però molts d'aquells mod seguiren uns ideals que topaven frontalment amb els seus. Molts d'ells s'apunten a la pau mundial i al *flower power*, deixaren d'anar cada setmana barber i canviaren els impecables polos per una ridícula roba amb aires orientals i unes sandàlies dignes de sortir a Los Diez Mandamientos.

Altres penjaren les botes doctor Martens i la parca militar, ofegaren les seves penes existencialistes llegint Jean -Paul Sartre tot esperant un temps millor.

Però el moviment mod és com el Guadiana o el Guadalquivir (ara no se quin dels dos té l'anomenada) apareix i desapareix durant les dècades com per art de màgia.

A la dècada dels 70, amb l'arribada del punk, la vitalitat i l'autosuficiència dels anys daurats tornà gràcies a la gent com **The Jam**, que amb *Paul Weller* al davant i altres grups com **Lambrettas** i pel·lícules com *Quadrophenia* o "*The Kids are alright*" donaren un protagonisme perdut a aquella antiga concepció de la música i perquè no, a la vida.

A la dècada dels 80 el revival Ska va permetre que mitjançant **The Specials** o **The Madness** el relleu generacional es pogués dur a terme.

I finalment als 90, i d'aquí ve allò de 28 razones para volver a ser mod, pareix que la premsa ha decidit que siguin els **Blur** el nou grup de moda amb influències mod. Això no ho vull jutjar, que sigui el temps que digui l'última paraula.

Tomeu Morro Oliver

*"És aquesta l'hora blanca,
l'hora blanca del perdó:
lluny els odis, lluny l'espasa;
un abraç de pau per tots."*

*SA SELLA VOS DESIJA PAU I PROSPERITAT PER A
L'ANY 1996*

MOLTS D'ANYS !!

Qui dies passa, anys empeny !

La imatge antiga, cedida per Antoni Florit, és de principis de la dècada dels anys trenta. És una foto en format targeta postal feta per Fotografia Mascaró de Maria de la Salut. Està presa des del campanar i a part de veure un tros de Plaça amb un lledoner molt jove, veim tot el carrer des Rafal fins a la Creu. Si vos fixau bé veureu que el carrer Ramón Llull només té dues solitàries cases. Al fons es veuen els dos molins, de can Cinto i de can Mopi, del carrer des Molins i el molí d'en Ferreró del carrer Papa. Tots elles ja havien perdut el ramell i les aspes.

Carta als amics de Sencelles

Records d'una visita a Sa Sella

Era a mitjans d'agost quan vaig veure Sencelles per primer cop. Vam entrar per una carretera que tenia molta vinya a un cantó, veníem d'Inca. El motiu de la visita era veure els amics que fan aquesta revista. La similitud del nom del nostre poble, alguns intercanvis de revistes i alguna trucada m'havien despertat curiositat per veure un poble que al mig de l'Illa de Mallorca, tenia semblances al nostre. Aquell mateix dia havíem anat a Lluc i allà hi vaig veure l'escut del poble amb la sella i l'esquetlla. Certament que hem fa il·lusió pensar que hi pot haver algun origen comú entre nosaltres. Sempre és positiu trobar amics i parents arreu del món.

Només d'entrar al poble varem tenir una sensació interessant, es percebia un no se què especial, semblava un poble ric pel que fa a la gent, hi havia persones per tot arreu, alguns grups folklòrics dels que havien d'actuar al vespre a la zona poliesportiva passejaven pel poble, amb trajes típic i semblava que del aire sortia alguna cançó. Tot i que havia plogut a bots i barrals, el poble tenia moviment.

L'església estava plena, la plaça del seu davant té una encant especial pel foraster, igual que alguns carrers que volten la zona. Les restes arqueològiques que formen la història de Sencelles li donen una personalitat pròpia, tot i que les poques hores que voltàrem pel poble, em va quedar un bon sabor de boca. Creus i molins els tinc clavats a la memòria, igual im-

pressiona saber que teniu la beata Francinaina, de qui no conec pràcticament res.

Però, el que em va impressionar més va ser la gentada que va anar al poliesportiu al vespre per veure el festival folklòric, amb els grups locals, el de Múrcia i un grup d'un poble veïnat, ja que les cadires es van omplir per seguir l'actuació de tots els grups i potser hi havia 400 persones, cosa molt difícil d'aconseguir a les nostres terres, on la participació ciutadana es va diluint perquè hi ha molts centellencs que

treballen fora del poble i ja no s'integren en el que passa al seu poble, sinó que es dilueixen en actes més grans i més multitudinaris que es fan a la capital (Barcelona) o els pobles del voltant, més grans. Aquí a Sencelles sou uns 2000 habitants, aquí a Centelles som 6000 i ja voldriem la participació que teniu vosaltres. També la revista Sa Sella té un índex de lectura molt elevada.

Tampoc voldria que penséssiu que idealitzo el vostre poble, tot i que m'agrada, però si que us envejo aquesta participació ciutadana, que em sembla no té tant bona

sintonia en la relació ajuntament i veïns. Pel que he llegit, la campanya de les municipals va ser una mica crispada i els resultats molt ajustats han propiciat un govern del PP, que ha deixat una mica de banda als que no van treure els mateixos vots.

Tot plegat provoca un cisma entre sencellers, cosa que no sol portar a res de bo, perquè en definitiva un poble és la suma de tots i com menys n'hi hagi que restin o que estiguin marcats d'entrada amb signe negatiu, més millor solen anar les coses. Nosaltres no som ningú per donar lliçons i els periodistes que

solem buscar la veritat, encara que dolgui, solem tenir problemes de comprensió, n'hi ha que no entenen que la notícia és quelcom més que la voluntat de l'alcalde o del regidor de torn.

Suposo que a Sencelles tampoc hi ha veritats absolutes i com a tot arreu, dels més adversaris que hom té, es pot aprendre alguna cosa. En un sistema democràtic tant bons són uns com els altres, al menys teòricament, ja que a la pràctica sol ser una altra cosa. Si la meua impressió de que hi ha 2 bàndols clarament enfrontats és certa, només hi pot haver un perjudicat: SENCELLES. I desgraciadament cap guanyador. I la vostra i nostra revista *Sa Sella* tampoc hi guanyarà res i seria una llàstima tadar una voluntat tan gran i un capital humà tan bo per simples qüestions d'exercir el poder de forma prepotent. Això no vol dir pas que als responsables de la revista se'ls hagi de donar tot i tolerar tot, tampoc seria pas just si fos

així, però si que vol dir demanar i exigir un respecte per una tasca que fan, si no es demostra el contrari, amb molt bona intenció i estimació pel seu poble. Tampoc cal oblidar que *Sa Sella* arriba a més del 50% de la població (si té la tirada de 500 que semblo recordar) i això vol dir alguna cosa.

Felicitacions pel número 40 i que en pogueu complir molts més. No voldria que aquest escrit servís per crear mal ambient. Solsament hem pretès reflectir algunes coses d'una visita llampec al poble d'uns amics i convidar a la reflexió abans de prendre decisions que poden ser irreversibles.

Ben cordialment i una forta abraçada als amics de Sencelles

JOSEP PARÉ

Revista El Portal de Centelles

Deu anys de vida

A *Sa Sella* número 5 de febrer de 1985 l'observatori pluviomètric l'Òliba ens informava de les quantitats d'aigua recollida durant els mesos de gener i febrer del 85, amb 37,2 litres i 8,5 litres respectivament. Les festes de Santa Àgueda d'aquest any foren organitzades altre cop pel Centre Cultural i a la revista hi apareixia el balanç econòmic de la festa amb uns ingressos de 195 mil pessetes i unes despeses de 202.900. El Centre Cultural participà també a la desfilada de carrosses amb una que representava una escola.

Avis: Col·laboradors de *Sa Sella* estan preparant articles i reportages diversos sobre els grups d'exploradors de Sencelles de principis de segle, sobre el bitllet de sa panada que donaven als que combregaven per Pasqua, sobre els resolis de Sencelles, sobre les teules pintades, sobre la tradició xeremiera de Sencelles, capelletes, etc. Si teniu dades, fotos o coneixeu coses sobre aquests temes posau-vos en contacte amb qualche col·laborador d'aquesta la vostra revista. Tothom pot aportar qualche cosa sempre. Gràcies.

Sa Sella des de 1983

SUBSCRIPCIÓ PER UN ANY, **1.000 Ptes**

Nom: .....
 Cognoms: .....
 Carrer: ..... núm.: .....
 Població: ..... cp: .....
 Banc o Caixa: ..... oficina .....
 carrer: ..... núm. de compte: .....

Feu arribar aquesta butlleta a qualsevol membre de l'equip de redacció o enviau-la a:

firma

Sa Sella Sencelles. Antoni Maura, 5

Centcelles

En el terme municipal de Constantí, a uns 7 Km de Tarragona, molt a prop del riu Franco-lí, hi ha el mausoleu de Centcelles, un dels monuments romans conservats més importants dels Països Catalans i de la Península Ibèrica, amb mosaics d'excel·lent valor. El lloc fou ocupat per una gran vil·la de l'Alt Imperi, completament refeta durant el segle IV d. C.; a aquesta segona fase de la vil·la pertanyen unes termes.

Hi fou bastit, damunt, el mausoleu, aprofitat durant l'època medieval com a capella dedicada a Sant Bartomeu i després com a casa de pagès fins al 1958. La primera referència a les restes romanes és del 1572, però els mosaics no foren descoberts fins el 1877. Es feren els primers estudis el 1901 i hom l'interpretà com a baptisteri. Posteriorment les investigacions demostraren que era un mausoleu. Entre 1959 i 1978 un equip d'arqueòlegs del Deutsches Archäologisches Institut realitzà una sèrie important de treballs d'investigació, consolidació i restauració del monument.

Les restes del mausoleu tenen planta rectangular i consten de dues grans unitats: una sala de planta quadrilobulada, que ha perdut la coberta, i una altra que s'hi comunica, circular amb quatre absis, un a cada diagonal, coberta amb cúpula de maons. L'interior de la cúpula fou revestit de mosaic policrom, que representa escenes diverses, que es divideixen en tres zones: la inferior reproduïx una cacera; la central, les 16 escenes de l'Antic i del Nou Testament, separades per columnes; i la superior té una sèrie de figures de les quatre estacions i altres d'humanes entronitzades. Una bona part del mosaic s'ha perdut. Però hi ha escenes força completes i unes altres que poden ésser reconstruïdes a bases dels fragments que en resten.

Les excavacions han permès descobrir una cripta funerària al subsòl del centre de la cambra, amb volta de canó que devia guardar el sarcòfag, i un altra a sota, més petita, per pro-

Zona intermèdia. Daniel a la fossa dels lleons (B 3). Detall del lleó

tegir de la humitat la principal. Hom pot datar l'edifici del mosaic, amb seguretat, en el segle IV. Schlunk suposa que el mausoleu fou el sepulcre de l'emperador Constant, mort el 350 a les Gàl·lies, i que la figura que presideix l'escena de la cacera a la part baixa del mosaic podria ésser-ne el retrat. El mateix investigador també ha suggerit que el sarcòfag de porfí de la tomba de Pere II de Catalunya - Aragó al monestir de Santes Creus podia haver estat, abans, de l'emperador romà enterrat a Centcelles. El caràcter de mausoleu imperial explica la grandiositat i la qualitat del mosaic, que és l'exemplar conegut més antic de mosaic de cúpula cristià de tots els territoris romans.

Revista de Constantí

DE JOVE A JOVE

Es poc freqüent trobar-se avui dia amb joves que es dediquin a les feines del camp; aquest és el cas d'en Toni Ferrer Llabrés de cas Pollastre.

- Quin motius t'impulsaren a dedicar-te a les feines del camp?

Quan vaig acabar EGB no vaig voler estudiar més; i me vaig estimar més fer feina amb mon pare a n'es camp. És una feina que m'agrada molt i que si no has crescut dins aquest ambient difícilment t'hi dediquis.

Parlant d'això me record que quan era petit vaig llegir a un diari que la majoria d'al·lots que s'havien entrevistat de grans voldrien esser futbolistes cosa que me va cridar l'atenció ja que jo tenia molt clar que primer de tot volia esser pagès i després futbolista.

- Com es desenvolupa un dia qualsevol de feina?

Depèn de l'època de l'any; les feines que se fan a l'hivern són distintes de les que se fan a s'estiu. Per exemple en s'estiu ses ovelles pasturen de nit, en canvi a sa tardor se sembra i ses ovelles pasturen de dia; hi ha menys hores de claror i les feines són unes altres.

Les hores que hi dediques tampoc són les mateixes, en s'estiu se fa feina quan el sol no crema tant fort de bon dematí fins que aquest es pon i en s'hivern s'aprofiten les hores de claror.

- Després d'una jornada de feina; a que dediques el temps lliure?

En s'estiu vaig el migdia a nedar a la piscina municipal ja que degut a la calor començam la feina més tard.

També vaig a un gimnàs perquè en s'hivern acab més prest i puc aprofitar.

També m'agrada escoltar música (en Joan Manuel Serrat és el seu cantant preferit) i llegir encara que no ho faci molt, en aquests moments he començat a llegir un llibre que tracta de la història d'un home que va viure la 2ona Guerra Mundial titulat "Camaradas del frente" de Sven Hassel.

- Perquè creus que hi ha tants pocs joves pagesos?

No ho sé; el que si veig és que tothom xerra de dies lliures, de ponts, de festes... cosa que no passa amb les feines del camp. També puc dir que és una feina esclava i que els preus que se paguen pels productes agrícoles són gairebé els mateixos que fa uns quants anys fins i tot segons quins se paguen més barats.

Supòs que això entre d'altres coses fa que els joves es dediquin a altres professions. Concretament a Sencelles només conec 2 joves menors de 30 anys que siguin pagesos: són en Biel Queló de Ruberts i en Joan de

Son Verd.

- Rebeu qualche tipus d'ajuda d'Institucions?

Si, rebem una petita subvenció per les ovelles, també pels verros que són genèticament bons i pel semen ja que a sa granja feim inseminació artificial.

- Mos has parlat abans de començar l'entrevista d'un tipus de granja que s'anomena de cicle tancat i que Son Buit és una d'elles; que significa de cicle tancat?

Són aquelles que se dediquen a criar i engreixar els animals a diferència d'altres que tant sols fan cria o d'altres que compren els animals petits i els engreixen, els que s'hi dediquen se'ls anomena integradors.

-Quines races de porcs teniu a Son Buit?

Tenim un parell de races; la Landraçe-Larwite, la Duroc-Landraçe; aquesta, la Landraçe és molt emprada per creuar amb altres races.

Els verros finalitzadors tenen un 50% de Belga i un 50% de Pietrain. A sa granja no tenim races autòctones.

- Que penses de Sa Sella?

Trob que feis una bona feina i que és una llàstima que no surti més sovint, de totes formes no l'ha m'imagin d'altra manera.

Amb aquesta pregunta casi obligada acabam s'entrevista amb el Toni agraint-li el temps que mos ha dedicat.

Joana Ferragut Fiol i Guillem Mut Llabrés.

*puja a Sa Sella
no t'ho perdis*

La consuetud de Santa Àgata

Sencelles celebra cada any una festa per Santa Àgata, dia 5 de febrer, patrona de les dones. La festa compte amb els tradicionals actes que es repeteixen any rera any: revetlla, foguerons i torrada, desfilada de carrosses, música de xeremies i ball de bot, etc.

No se sap en certesa quan es va començar a celebrar aquesta festa major d'hivern, encara que ja a l'any 1482 Santa Àgata tenia una capella dedicada a l'església del poble. El motiu del patronatge d'aquesta santa siciliana, que morí martiritzada durant la dominació romana, ve explicat per la tradició popular. Un hivern de forta sequera, els pagesos del poble decidiren que elegirien com a sant patró aquell que els dugés aigua, i succeí que el 5 de febrer plougé amb força i es pogué salvar la collita, per la qual cosa des de llavors Santa Àgueda es venerada a Sencelles.

La diada de Santa Àgata també està íntimament lligada amb una altra tradició ben sencellera que enllaça les tres festes més importants del poble. El dia d'aquesta santa era el dedicat a fer el planter d'alfabeguera, que durant la fira del poble (tercer diumenge del mes de maig) era transplantat a cossiols que per les festes major d'estiu (15 d'agost) adornen el llit de la mare de Déu Morta.

Un altre acte que es duia a terme durant la festa de febrer era la representació teatral de la vida de la Santa. Aquesta peça va ésser representada per darrera vegada l'any 1994 després de 16 anys sense fer-ho interrompent una

tradició secular. Aquesta obra teatral narra el martiri de Santa Àgueda.

Encara avui dia són representades a molts de pobles obres teatrals religioses d'ascendència medieval que foren transmeses oralment de generació en generació i posteriorment adaptades amb major o menor encert i habilitat. És el cas per exemple dels "Davallament", "Passions", "Adoració dels Reis d'Orient" o dels coneguts "Pastorells" dels que es coneixen més de 40 versions, algunes d'elles d'autors cultes.

Fou durant el segle XVIII quan moltes d'aquestes obres sortiren de la tradició oral per ésser refoses o quedar fixades sobre paper, el que ens ha permès de conèixer-les, ja que sinó s'haurien perdut amb el pas dels anys.

De l'obra de Santa Àgata, n'existeixen moltes versions ja que des de l'autor original, fins als arranjadors finals, l'obra fou copiada i impresa en multitud d'ocasions provocant-se variacions, suppressions i interpolacions. Bàsicament hi ha tres originals cultes: "Comèdia de Santa Àgueda, verge i màrtir" (conservada a la Biblioteca de Catalunya i a la de Mallorca), "Comèdia

de Santa Àgueda" i "Misteri de Santa Àgueda", però les versions que circulen per Sencelles en mans d'antics comedians són més nombroses. La versió que sol ésser emprada a la vila és la darrera que va ésser interpretada i que per ventura és la que menys arcaïsmes i girs propis del llenguatge mallorquí antic té, i per tant de més fàcil comprensió per al gran públic. Fins i tot existeix, incompleta, una versió que refà l'obra escrita per Llorenç Moyà, un autor cul-

te del present segle.

El teatre hagiogràfic, és a dir basat en comèdies sobre la vida i el martiri de sant, copiades o escrites durant el segle XVIII provenen dels vells misteris medievals, dels llibres de vides de sants o estan inspirades en llegendes, però totes segueixen una tècnica pròpia de l'escenografia medieval. Aquesta obra teatral mostra clarament la influència de la comèdia castellana: les situacions convencionals, la típica divisió en tres actes, la presència de criats graciosos (sa Mostaca i en Tamborino, molt populars al poble), la trama complicada i les escenes de galanteig amorós entre els personatges (Quincià, pretor romà, i Àgata, noble bella).

Les representacions d'aquesta obra tradicional religiosa se solien celebrar a Sencelles a la plaça de la vila, el dia de la festivitat i únicament prenién part en ella actors masculins, fins i tot els personatges femenins estaven encarnats per homes.

Aquesta activitat teatral anual era de iniciativa privada.

Eren les classes potentades de Sencelles les que pagaven les despeses del muntatge perquè el poble en gaudís. Els senyors i cavallers eren els que corrien amb les despeses del ric vestuari i els que tenien l'honor de guardar als seus casals, durant la resta de l'any, els vestits que els comediantes lluien el dia de Santa Àgueda a l'obra.

La situació política i social de la Mallorca rural i la feblesa de l'administració pública no permetien que fos d'altra manera.

La trama de l'obra parteix que Quincià desitja posseir Àgueda, però ella s'hi nega per la qual cosa ell ordenà n'Afrodísia, "experta" en qüestions d'amor, que la corrompi. Àgueda es

manté ferma en sa postura i davant això el pretor romà mana que sigui torturada arrebastant-li els pits. Àgueda a la presó es curada per Sant Pere. A Sicília es produeix un terratrèmol com a càstig i Quincià se'n penet de la seva maldat, però de tota manera Àgueda mor.

Hi ha tres elements que destaquen a l'obra: la sensualitat, el terror i el sadisme.

La sensualitat ve representada sobre tot per Afrodísia i el seu jardí, en realitat un prostibul sicilià. Les seves intervencions estan farcides de crides al goig del cos :

“ Filles, viviu alegrement
y dau-vos pler en lo jovent.

Com més
joyoses estareu
més galanes vos
mostrareu.”

El terror està representat pel terratrèmol que destrueix la ciutat siciliana de Catània com a càstig diví als autors del turment de la màrtir.

El sadisme és el factor que pot explicar l'èxit que tengué a l'antigor

aquesta dramaturgia. Els misteris medievals ofereixen als seus devots espectadors totes les delícies de les escenes dels martiris que de manera tant exemplar pateixen els sants. Els excessos estaven acreditats per la finalitat que es perseguia, la capa de la devoció cobria aquelles escenes de sang i tortura baix el pretexte de l'exemple edificant.

La tortura, amb sana deleitació dels assistents, es produïa amb tota casta de punxes, ganxos, eines punyentes o claus.

A la versió que es fa a Sencelles, aquestes escenes sagnants estan ja prou suavitzades i no es realitzaven a la vista del públic.

Segons la Tradició Santa Agata va ser martiritzada arrancant-li els pits amb unes estenalles. Era invocada com a patrona de les dides. També era invocada contra els incendis i perills de foc, en aquest dia a les montanyes no es feia foc per honorar a la santa. Els campaners li dediquen una gran repicada de campanes.

V.M.S. AGATA.

Santa Agata
5 de febrer

Al "Misteri de Santa Àgada" hi ha unes anotacions al marge molt clarificadores: "Ara lo agutsir mana als sarjants que la liguen y li donen moltes galtades. Lo pal sie ja al catafal del pretor; y mane lo agutsir als sarjants la-y liguen y la bastonegen. Los sarjants, ab gran diligència, fasin la cerimòmia de segar les mamelles ab la major crueltat que podran".

El miracle de la curació posterior crea la demostració exterior i palpable d'una declaració de fe, la demostració al poble dels prodigis de la fe cristiana.

A l'obra representada a Sencelles però hi havia també moments molt poètics:

"La lluna, blanca i tranquil·la
que en la fosca tant llueix
i trencant lo cel, pareix
que en la terra per tot mira
si un cas vegés l'hermosura
de ton semblant graciós
s'atendra al punt per ventura
de les teves resplendors."

Nota: Aquest article s'ha fet per intercanviar-ho amb les revistes de Constantí i de Centelles perquè coneguin les tradicions de Sencelles. Es reproduïx a Sa Sella per l'interès que pugui tenir entre alguns sencellers, que per altra part coneixen de sobra la tradició de Santa Àgueda i trobaran al text moltes obvietats.

Joan Florit Horrach

ELS CANVIS I REFORMES DE LA PLAÇA

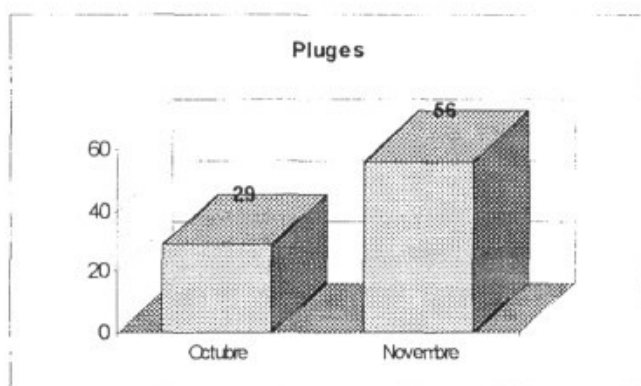
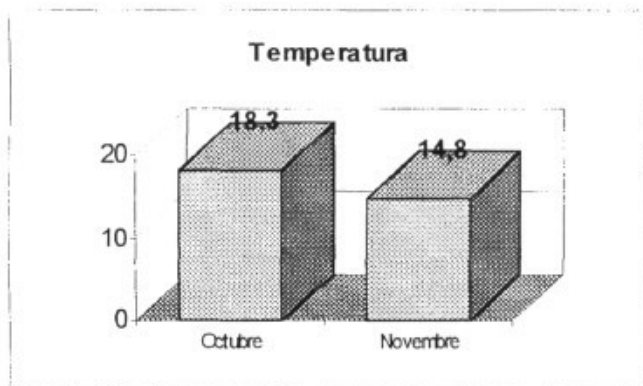
Continuant amb l'article de la revista anterior vos oferim una altra imatge de la plaça. En aquesta ocasió es tracta d'una fotografia de

finals de la dècada dels cinquanta. És una foto que pertany al llegat de Pere Mascaró, mestre Pere des Retrats de Maria de la Salut.

Actualitat de Sencelles

Mesos d'octubre i novembre

	Màxima	Mínima	Mitjana
Octubre	22,5° dia 29	15,5° dia 24	18,3°
Novembre	19,3° dia 1	11,2° dia 29	14,8°

	Total l/m²	Dia + plujós	Mitjana dies pluja
Octubre	29 l/m²	12 l/m² dia 14	7,3 l/m² 4 dies
Novembre	56 l/m²	50 l/m² dia 23	28 l/m² 2 dies

Demografia:

Naixements:

Jaume Domenge Jaume de Ca'n Domenge, dia 17 d'octubre.
 Marc Ramis Reinés de Ca'n Racó, dia 9 de novembre.
 Llorenç Garau Ramis, de Ca'n Racó, dia 10 de novembre.
 Caterina Mª Bestard Ferrer, de Ca's Canar, dia 19 de novembre.
 Joan Llabrés Real, de Ca'n Real, dia 23 de novembre.
 Aina Mª Bibiloni Alorda, de Ca Sa Pinera, dia 24 de Novembre.

Defuncions: Novembre:

Pere Ramis Fiol de Ca'n Fiol, † 20 als 82 anys.
 Antoni Llabrés Verd de Ca'n Fiol, † 29 als 88 anys.

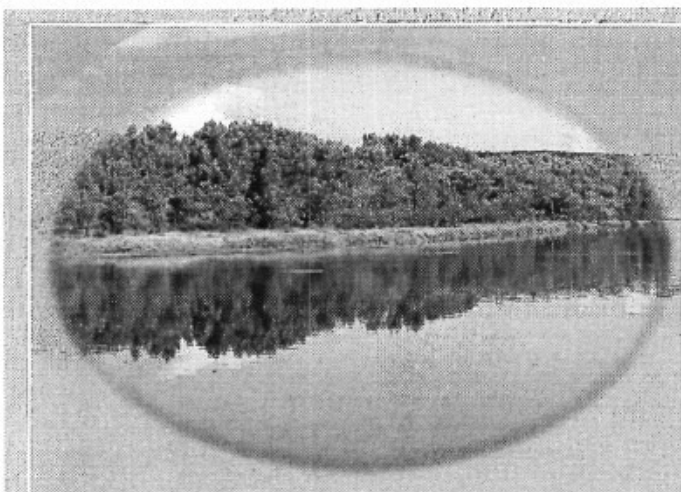
Noces:

Octubre:

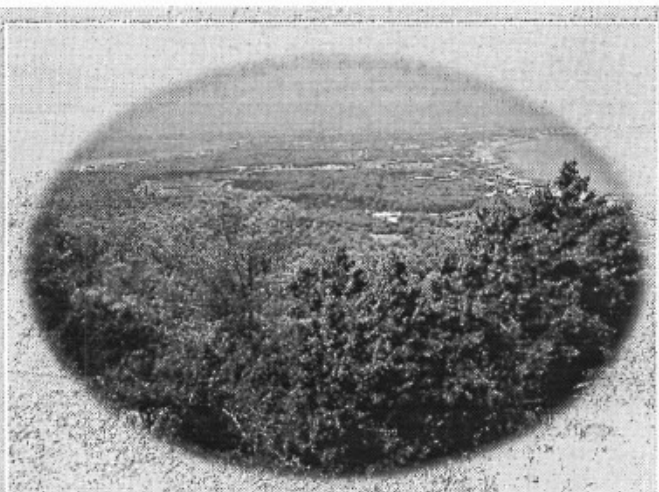
Josep Miquel Pons Balquer i Mª Magdalena Llabrés Ramis de Ca'n Caló, dia 14.

Novembre:

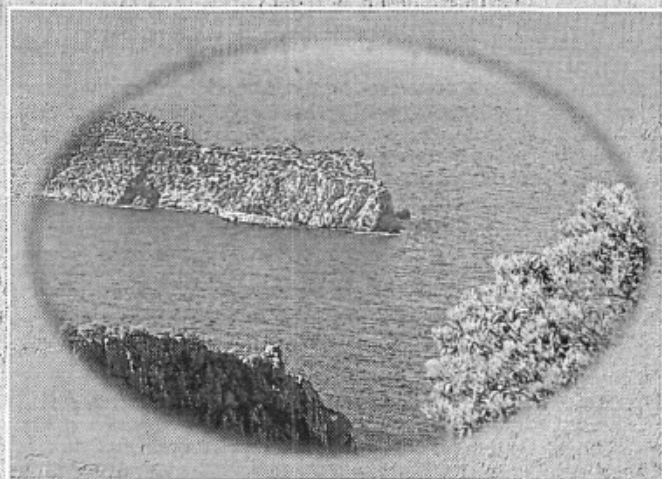
Sebastià Bartomeu Siquier Ramis de Son Calussa i Glòria Bosch Bosch dia 17 a Ruberts.

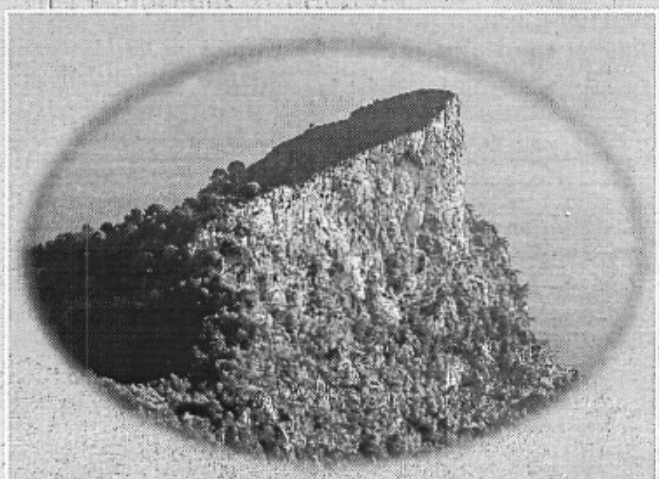
S'albufera d'ies Grau (Menorca)

La Mola (Formentera)

Illa de la Dragonera (Mallorca)

Cap des Llamb (Mallorca)

Molts d'Anys 1996

BANCA MARCH
